

Ю. В. Павленко

Мікроетнічні спільності

МІКРОЕТНІЧНІ СПІЛЬНОСТІ - етнічні спільності нижчого ієрархічного рівня, що входять до складу близьких в культурно-мовному відношенні й пов'язаних між собою спорідненістю походження та історичних доль етнічних спільностей середньої (етносів) і вищої (макроетнічна спільність) ланок етнічної класифікації. Л. Гумільов такі таксони нижчого етніч. рівня називав конвіксіями. Розрізняють етносоц. та етнокультурні М. с., які здебільшого тією чи ін. мірою збігаються та пов'язані між собою спадково, а також їхні стадійно-істор. типи. За доби ранньої первісності, періоду мисливсько-збиральниц. суспільств, М. с. виступали у вигляді певних сукупностей пов'язаних між собою шлюбними та багатьма ін. відносинами кровно-споріднених общин, які, ведучи рухомий спосіб життя, займають певну компактну територію. З часів неоліт. революції, особливо на фінал. стадіях первісності на ґрунті певної кількості споріднених, осілих або кочових, родових та гетероген. (сегмент.) общин, пов'язаних сталими шлюбними, екон., соц., культурно-культовими та ін. стосунками, формувалися споріднені за походженням, віруваннями, звичаями, говірками та ін. племена, які часто виступали у формі чіфдомів (вождівства). Їх можна розглядати як М. с. тієї стадії етніч. розвитку. На фінал. стадіях первісності вони могли об'єднуватися і утворювати макроетнічні спільності у вигляді союзів племен та складних чіфдомів. Ранньодерж. соц. організми утворювалися на ґрунті М. с. з окремих племен і подіб. їм етніч. груп, як то було у найдавніших цивілізаціях Близького Сходу та на початку антич. доби. У такому випадку М. с. ранньокласової (ранньодерж.) стадії розвитку виникали у вигляді окремих міст-держав (номів, полісів), що відносно швидко інтегрувалися у значно більші держ. утворення (Стародав. Єгипет, об'єднані царства Шумера і Аккада) або розвивалися як міста-держави ще тривалий час (Фінікія, Давня Греція). В ін. випадках ранньокласові суспільства виникали у вигляді складних соц. організмів, у системі яких окреме домінуюче ядро панувало над раніше самот., але підкореними

племінними княжіннями чи ордами, які й становили М. с. (початок Київська Русь, численні утворення кочовиків євразій. степів, ранньодерж. об'єднання Тропіч. Африки тощо). З часом відбувалося їхнє поступове зникнення через реструктуризацію та утворення нових етнополіт., з тенденцією до набуття вираз. етнокультур. ознак, М. с. (феодал. володіння, що виникли в Зх. Європі у процесі дезінтеграції імперії Карла Великого і королівств його онуків, давньоруські землі-князівства 12-13 ст.). Унаслідок об'єднання (навколо певного ядра - як королів. домен Франш-Конте у Пн. Франції або козац. Серед. Придніпров'я з Києвом та Запороз. Січчю в Україні) та подальшої інтеграції й уніфікації в Європі впродовж пізнього Середньовіччя та у перші століття Нового часу утворилися народності-протонації, окремі народи - етноси середньої таксономіч. ланки, на ґрунті яких склалися новоєвроп. нації. За таких умов консолідація М. с., що збереглися в окремих країнах до 2-ї пол. 19 ст., а подекуди (Італія, Німеччина, Україна) до 20 ст. як досить сталі утворення, поступово відійшли на другий план, залишаючись у вигляді окремих етнотеритор., з певною культурно-побут. та діалект. специфікою, груп. Часто їхньому збереженню сприяє конфесійна приналежність (католицизм баварців, греко-католицизм галичан і закарпатців-русинів та ін.). Останнім часом в окремих регіонах Зх.- Центр. Європи, де територ. М. с. збереглися краще, ніж в ін. (Італія, Іспанія) та навіть мають статус федерал. земель (Німеччина), спостерігаються процеси підвищення значення ідентичності на їхній основі. Деякі дослідники припускають, що відповідно до успіхів інтеграції в межах ЄС та все більшого передання функцій окремих держав спільноєвроп. інституціям значення територ. М. с. буде зростати як в культур. відношенні, так і на політ. рівні.

Рекомендована література

1. Брайчевський М. Ю. Теоретичні основи дослідження етногенезу // УІЖ. 1965. № 2;
2. Його ж. Походження Русі. К., 1968;
3. Генинг В. Ф. Этнический процесс в первобытности. Свердловск, 1970;
4. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса. Москва, 1983;
5. Павленко Ю. В. Раннеклассовые общества: Генезис и пути развития. К., 1989;
6. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. Москва, 1993.

Бібліографічний опис:

Мікроетнічні спільності / Ю. В. Павленко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-67580>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).